

Η Παναγία ως μάρτυρας

[Ορθοδοξία](#) / [Θεοτόκος](#)

[Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού](#)

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΑΣ[1]

Μαρτυρία και μάρτυρας

Πριν θελήσει κανείς να προσεγγίσει την Παναγία μητέρα του Κυρίου μας ως Μάρτυρα, πρέπει να έχει ως δεδομένη την διπλή σημασία της έννοιας “μαρτύριο”. Ο όρος αυτός δηλώνει κατά πρώτον την μαρτυρία, δηλαδή την τεκμηρίωση, την απόδειξη ή την επιβεβαίωση ενός γεγονότος[2]. Συγχρόνως σημαίνει την κακοποίηση, το βασανιστήριο που πολλές φορές φτάνει μέχρι τον θάνατο, οπότε μιλάμε πλέον για τον «μαρτυρικό θάνατο». Κατ’ επέκτασιν, «μαρτύριον» ονομάζεται ο τόπος ή ο τάφος, όπου βρίσκονται λείψανα Μαρτύρων της πίστεως.

Στην Εκκλησία, οι δύο αυτές έννοιες ταυτίζονται, καθώς η επιβεβαίωση της εμπειρίας της Χάριτος του Θεού δια του Αγίου Πνεύματος και η προσήλωση μέχρις ενώσεως με τον Θεάνθρωπο Χριστό κατατίθεται στον κόσμο ως μαρτυρία, συνοδευόμενη σχεδόν πάντα από κάθε είδους ταλαιπωρία, εσωτερική και εξωτερική, ταλαιπωρία κατά το πρότυπο του Πάθους του ίδιου του Κυρίου μας,

ταλαιπωρία όμως ως οδόν προς το φως, τη λύτρωση και την αιώνια μακαριότητα.

Το μαρτύριο της Παναγίας

Εισαγωγή: Η ζωή της Παναγίας, ένα διαρκές ψυχικόν άλγος

Πάνω σε ποια βάση άραγε μπορεί κανείς να τεκμηριώσει λόγον περί του μαρτυρίου της Παναγίας; Το βέβαιον είναι πως η Παναγία δεν απεβίωσε με θάνατο μαρτυρικό, αν όμως κανείς ακολουθήσει τα λίγα σχετικά σημεία της επίγειας διαδρομής της, θα φτάσει στο συμπέρασμα πως και η ζωή εκείνης ήταν γεμάτη από ψυχική ταλαιπωρία, την οποίαν υπέμεινε με υπομονή και πίστη.

A. Ευαγγελισμός

Η πρώτη ψυχική της ταραχή μαρτυρείται η ήδη στο γεγονός του Ευαγγελισμού της καθώς «διεταράχθη επί τω λόγω αυτού»^[3], δηλαδή του Άγγελου, καθώς βρέθηκε στην ανάγκη να αναιρέσει ταχύτατα αλλά και επώδυνα για την ανθρώπινη λογική της όλα τα δεδομένα για την σύλληψη ενός παιδιού. Αυτά είναι τα συναισθήματα τα οποία υποκρύπτει το ερώτημα «πως έσται τούτο»^[4]. Το παράδοξο και κατ' ουσίαν σκανδαλώδες για την ανθρώπινη λογική γεγονός, το οποίον στον κοινό άνθρωπο πιθανόν και να απαιτεί μία ολόκληρη ζωή, προκειμένου να γίνει αποδεκτό δια της πίστεως, η Παναγία το αποδέχεται αμέσως, βρίσκοντας το θάρρος και τις δυνάμεις να αντέξει την κατεδάφιση της κοινής λογικής και να αφεθεί χωρίς καμία ανθρώπινη και λογική εγγύηση στο χάος του ανεξήγητου.

B. Τα μέχρι της Θείας Γεννήσεως

Αλλά και αυτή καθεαυτή η εγκυμοσύνη της, πλήρως αποδεκτή από εκείνην δεν μπορεί παρά να την έφεραν και ενώπιον ενός άκρως επώδυνου γεγονότος: Ποια θα ήταν η αντίδραση εκείνου, ο οποίος είχε αποφασίσει να συνδέσει τη ζωή του μαζί της, του Ιωσήφ; Είναι αδύνατον να μην πιθανολόγησε το άκρως επώδυνο ενδεχόμενο να χαρακτηριστεί ως άτιμη και να εκδιωχθεί από αυτόν;

Οι εξελίξεις επιβεβαίωσαν αυτό το πιθανότατο ενδεχόμενο. Χρειάστηκε όραμα Κυρίου[5], προκειμένου ο μνήστρω Ιωσήφ να δεχθεί να συνταξιδέψει με την Παναγία στον χώρο τού ανερμημένου.

Παρόμοιο φόβο θα δεχτεί και οπωσδήποτε ως τραύμα η ψυχή της στο ενδεχόμενο κατακραυγής εκ μέρους της κοινωνίας μέσα στην οποία ζούσε. Η τύχη για γυναίκες με παρόμοια συμπεριφορά ήταν γνωστή[6] και είναι βέβαιον πώς απετέλεσαν ένα ψυχικό μαρτύριο, το οποίον η Παναγία μας κλήθηκε να αντέξει.

Η Θεία Γέννηση

Μήπως και η εξιστόρηση των γεγονότων της γεννήσεως του Χριστού μας[7], πέρα από τον εορταστικό και εξωραϊσμένο χαρακτήρα, με τον οποίον εορτάζουμε τα Χριστούγεννα, δεν περιέχει αθέατα, εκ πρώτης τουλάχιστον απόψεως, τραγικά γεγονότα και καταστάσεις; Ποια η ψυχική κατάσταση μιας νέας κοπέλας η οποία, ετοιμόγεννη ακόμα, περιφέρεται τρομαγμένη και ταλαιπωρημένη στα σοκάκια της Βηθλεέμ, επαιτώντας κατάλυμα; Σε τι κατάσταση πρέπει να βρισκόταν η Παναγία μας όταν μόνον μία φάτνη ζώων βρίσκεται διαθέσιμη για την μεγάλη στιγμή κάθε γυναίκας; Αλλά και όταν η γέννηση του Σωτήρος επιτελέσθηκε, πριν η μητρική χαρά για τη γέννηση του πρωτότοκου παιδιού γεμίσει την ψυχή της, η απειλή του Ηρώδη εξαφανίζει κάθε τέτοια χαρά και στη θέση της εγκαθίσταται ο πανικός και η αγωνία της φυγής, προκειμένου το παιδί της να ζήσει.

Η Υπαπαντή

Η πιο ανάγλυφη εικόνα του θεομήτωρικού πόνου βρίσκεται κρυμμένη στην φράση του δικαίου Συμεών προς την Παναγία κατά την Υπαπαντή[8]:

«Και σου δε αυτής την ψυχήν διέλευσεται ρομφαία»,

Είναι βέβαιον πως η προφητεία αυτή απετέλεσε από κείνην κιόλας τη στιγμή σπορά ενός επώδυνου φόβου που θα διαρκούσε 33 ολόκληρα χρόνια, μέχρι να επαληθευτεί στον Γολγοθά. Πώς μπορεί να περιγραφεί το μαρτύριο μιας μητέρας, όταν της αναγγέλλεται αυτό που θα εξολοθρεύει, όχι τη δική της ζωή αλλά την

ζωή του ίδιου του παιδιού της;

Ο Ιησούς δωδεκαετής

Τα χρόνια περνούν και συναντούμε τον Ιησού δωδεκαετή στον Ναό.[\[9\]](#) και πάλι η οδύνη κάνει την εμφάνισή της στην μητρική ψυχή: «τέκνον, τι εποίησας ημίν ούτος; Ιδού ο πατήρ σου καγώ οδυνώμενοι εζητούμεν σε». Εδώ, εμφανές είναι το μαρτύριο του κάθε γονιού, όταν χάσει από τα μάτια του το παιδί του και όταν ο φόβος και του πιο απίθανου τρομακτικού ενδεχόμενου γεμίσει με πανικό την ψυχή του. Σε αυτό το μαρτύριο του κάθε γονιού όλων των εποχών και όλων των ανθρώπων μετέχει και η Παναγία μας. Τι κι αν έχει την εμπειρία τής θεόσταλτατης αναγγελίας; Ο φόβος της μάνας αποδεικνύεται πανίσχυρος και βασανιστικός.

[page_end]

Κανά

Ας φανταστούμε λίγο και το περιστατικό στον γάμο της Κάνα[\[10\]](#), όπου δημοσίως ο αγαπητός της Υιός αποστασιοποιείται και όλοι ακούν εκείνο το “Γύναι”, αντί του γλυκού και φυσιολογικού “Μήτηρ”. Και βεβαίως είναι η στιγμή της ενάρξεως της δημόσιας παρουσίας του Χριστού, στιγμή οπωσδήποτε χαρμόσυνη και λυτρωτική, που οπωσδήποτε όμως συνοδεύτηκε από μία πίκρα, την οποίαν οπωσδήποτε θα ένοιωσε η μάνα Παναγία. Ανθρώπινο και αυτό, ανθρώπινη και αυτή η πίκρα που ξέρουν καλά οι γονείς και ιδίως οι μητέρες, όταν το παιδί τους εγκαταλείπει με τον έναν ή τον άλλον τρόπο τη μητρική φωλιά και ανοίγει τα δικά του φτερά. Ανάγκη ανθρώπινη αυτός ο απογαλακτισμός, δεν παύει όμως να είναι μικρό ή μεγάλο αγκάθι στην ψυχή του κάθε γονιού που βλέπει πια την αγκαλιά του να μένει άδεια.

Αντιδράσεις στην δημόσια παρουσία του Χριστού

Αυτού του είδους ο πόνος γίνεται ακόμη μεγαλύτερος όταν οι επιλογές του παιδιού επισύρουν την κατακραυγή της κοινωνίας, τη συκοφαντία, τη χλεύη ή και την απειλή. Είναι βέβαιον πως η Παναγία παρακολουθούσε και μάθαινε την καθημερινότητα του Παιδιού της. Μάθαινε για το κήρυγμα Του, τα θαύματά Του, αλλά και τους κινδύνους που επικρέμονταν επί της κεφαλής Του. Τι να αισθανόταν όταν θα άκουγε τους κακόβουλους να υποστηρίζουν πως το παιδί της έχει πνεύμα ακάθαρτο[\[11\]](#); Τι θα αισθανόταν όταν διαισθάνονταν όταν η και πληροφορεί το μένος των Φαρισαίων εναντίον του; Πόσα σχόλια δεν θα είχαν φτάσει στα αυτιά της ή και προς την ίδια για την περίεργη ίσως και αλλοπρόσαλλη για τα μάτια των πολλών συμπεριφορά του παιδιού της, που ανέτρεπε παραδόσεις αιώνων και

στεκόταν απέναντι σε ένα πανίσχυρο κατεστημένο που ανά πάσα στιγμή είχε την δύναμη να το συντρίψει;

Η δίκη το Χριστού

Και όντως έφτασε η ώρα αυτής της συντριβής. Ας φανταστούμε την Παναγία να τρέχει αλλόφρων να μάθει τι γίνεται μέσα στο δικαστήριο του Άννα[12] και του Καϊάφα[13]. Ας φανταστούμε την Παναγία να βλέπει αιμόφυρτο τον Υιόν της στο Πραιτώριο και με όση δύναμη έχει, στο δίλημμα του Πιλάτου “Χριστόν η Βαραβαν” [14], εκείνη και κάποιοι λίγοι να φωνάζουν με όλη τη δύναμη της ψυχής τους “Βαραβάν”, η φωνή όμως αυτή να πνίγεται στην κραυγή του μανιασμένο όχλου την ώρα που φτάνει μέχρι τον ουρανό εκείνο το “Σταύρωσον αυτόν[15]”.

Γολγοθάς

Η κορύφωση όμως του μαρτυρίου της είναι ολοφάνερο πως πραγματοποιείται στον Γολγοθά, την ώρα που η Παναγία στέκεται κάτω από τον Σταυρό[16]. Εδώ, ακόμη και ο πιο ταλαντούχος λογοτέχνης, ακόμη και ο πιο βαθυστόχαστος ψυχολόγος είναι αδύνατον να περιγράψει αυτό τον πόνο. Τι μπορεί να αισθάνεται μια μάνα, ακούγοντας το “Διψώ»[17]; Και τίποτε από τα προηγούμενα να μην υπήρχε, μόνον ο πόνος του Γολγοθά θα ήταν σε θέση να κατάταξη την μάνα Παναγία μεταξύ των Μαρτύρων. Έρχεται η τέχνη, η αγιογραφία, η ζωγραφική και η γλυπτική, ακόμη ίσως και ο κινηματογράφος, για να μας φέρουν με αμυδρό βιωματικό τρόπο στη σκηνή κατά την οποίαν η Μάνα παρακολουθεί τον Υιό της να ξεψυχά στο Σταυρό.

Σταυρόν μαρτυρίου οδύνης αφάνταστης και φρίκης μπροστά σε έναν θάνατο που, και ξένος να τον υφίσταται, δεν μπορεί παρά να καταρρεύσει ο κάθε φυσιολογικός άνθρωπος. Είναι η τραγική στιγμή όπου ο δίκαιος Συμεών επιβεβαιώνεται και που οι χειρότεροι φόβοι μιας μάνας βγαίνουν αληθινοί.

Αποκαθήλωση

Αλλά και κατόπιν, την τραγική ώρα της Αποκαθήλωσης[18], πώς να περιγράψει κάνεις τον πόνο της ψυχής της, την οποίαν όντως διαπερνά ρομφαία, όταν κρατά στα χέρια της το καθημαγμένο άψυχο σπλάχνο της. Οπωσδήποτε πρέπει να προσθέσουμε στον πόνο αυτό και το μέγα μαρτύριο των σκέψεών της: Πού είναι οι επαγγελίες του Άγγελου κατά τον Ευαγγελισμό, πού είναι η προστασία του Επουράνιου Πατρός για το παιδί της; Ήδη από 12 χρονών, ο Υιός της τής είχε πει: “Τι ότι εζητείτε με; ουκ ήδείτε ότι εν τοις του πατρός μου δει είναιί με; “[19]. Πόση αμφιβολία, πόσος διχασμός, πόσους αγώνες για να σωθεί η πίστη και να μην θεωρηθούν αυταπάτες όλα όσα προηγήθηκαν, ήδη από τη σύλληψη του Μονογενή της!

Τα μετά την Ανάσταση

Τελευταία γραπτή μαρτυρία της Καινής Διαθήκης για την Παναγία περιέχεται στις Πράξεις των Αποστόλων. Εδώ η Αειπάρθενος εμφανίζεται να μοιράζεται την ανυπομονησία των Μαθητών για τον επερχόμενο νέο κόσμο, που ανέτειλε[20], μαζί με το Φως της Αναστάσεως. Η περιγραφή αυτή παρουσιάζει την Παναγία να συμμετέχει σε όλη την προσπάθεια των Μαθητών και των πρώτων Χριστιανών να θεμελιώσουν διακηρύξουν τον νέο αυτόν κόσμο, καθώς και στην αγωνία ως προς την αντιμετώπιση των αντιδράσεων εκ μέρους των Ιουδαίων. Δεν είναι λογικό να φανταστούμε, πως η αντίδρασή τους θα στρεφόταν κατ’ εξοχήν εναντίον της Μητέρας του μεγάλου Σκανδαλιστή τους; Δεν είναι λογικό να συμπεράνουμε πως και η ίδια υπέστη κάθε είδους ταλαιπωρία, αντίστοιχη με εκείνην των πρώτων Μαρτύρων, μέσα στους οποίους ανήκει και ο διάκονος Στέφανος;

Συμπερασματικά

Ίσως να μην είναι υπερβολή να χαρακτηριστεί η Παναγία, όχι μόνο ως μάρτυς αλλά και Πρωτομάρτυς, με μαρτύριο έντονο και διαρκές, που κάθε φυσιολογικός άνθρωπος θα προτιμούσε να πεθάνει νωρίς για να μην το γευθεί.

Ο Βασίλειος Σελευκείας μαρτυρεί πως ανέκαθεν στην Εκκλησία, η θέση της Μαρίας ήταν μεγαλύτερη και από τους τιμώμενους μάρτυρες (Λόγος 39, Στον Ευαγγελισμό της Παναγίας Θεοτόκου, PG 85, 425). Είναι ακριβώς το έργο αυτό το

οποίων συνδέει τη μικρή αυτή αναφορά τιμής και μνήμης προς την Υπεραγία Θεοτόκο με το πανανθρώπινο μήνυμα του Ευαγγελισμού της που εορτάζουμε και φέτος._

Παραπομπές:

[1] Στη μνήμη του διακεκριμένου καθηγητή και παιδαγωγού Ιωάννου Δρούλια, ο οποίος βρέθηκε για μένα μέντορας και εμπνευστής, στο οποίο την μελέτη «Το μέγα μαρτύριον της Θεομήτορος» Αθήνα 1973, βρήκα τα ερεθίσματα της μικρής αυτής μελέτης.

[2] Πρβλ. “Εζήτουν κατά του Ιησού μαρτυρίαν εις το θανατώσαι αυτόν”. Μρκ. 14,55. Γενικά περί των όρων “μαρτυρία”, “μαρτύριον”, βλ. Η. Liddel-R. Scott, Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης, εκδ. ελληνικά Γράμματα, τ.3, σ. 90.

[3] Λκ. 1, 29.

[4] Λκ. 1,34.

[5] Μτθ 1,20.

[6] Μτθ. 1,19.

[7] Μτθ. 18,25.

[8] Λκ. 2, 22-38.

[9] Λκ. 2, 39-52.

[10] Ιω. 2, 1-12.

[11] Μρκ. 3,30.

[12] Ιω. 18, 13.

[13] Ιω. 18,28.

[14] Ιν. 18,39.

[15] Ιω. 19,6.

[16] Ιω. 19,26.

[17] Ιω. 19,28.

[18] Ιω. 19,40.

[19] Λκ. 2,49.

[20] “ούτοι πάντες ήσαν προσκατερούντες ομοθυμαδόν τη προσευχή και τη δεήσει συν γυναιξι και Μαρία τη μητρι τυῶ Ιησού”. Πρ. 1,14.

<https://bit.ly/33HWqRH>